

Com implicar les noves generacions en la cultura popular

Les colles d'imatgeria festiva, ja siguin geganteres o bé de diables, volen assegurar el seu futur, i, de fet, ho estan fent, amb la incorporació de mainada i joves entre les seves files. L'estima per la cultura popular es pot heretar a través de la tradició familiar o bé es pot aprendre a l'escola. A les comarques gironines nombroses iniciatives ho demostren.

Text > **SÒNIA TUBERT**, periodista

Gegants i bestiari festiu formen part d'una antiga tradició, segurament anterior a l'edat mitjana, que ha tingut alts i baixos al llarg de tots aquests anys. La festa pública de carrer, les cercaviles, desfilades de seguicis, bèsties de foc... tot aquest món gaudeix actualment d'un protagonisme cultural i social que, si bé no és homogeni arreu del territori dels països catalans, sí que és digne de ser remarcat. La reivindicació de les festes populars i dels seus elements associats té al darrere un gran nombre de gent, des d'estudiosos fins a voluntaris, que sembla que en garanteixen el futur. Un factor destacat perquè això sigui possible és la transmissió d'aquesta tradició a les noves generacions, als més petits.

Les colles geganteres són conscients de la importància de donar-se a conèixer entre els més menuts de la casa. Saben que els gegants i els capgrossos agraden als nens i les nenes, i que darrere d'ells sortiran a veure'ls els pares i els avis; i que quan siguin pares transmetran aquest afecte per la tradició als seus fills, o fins i tot que d'aquesta admiració infantil en sorti-

>> *En Martiriana i la Maria, els gegants de Banyoles.* (Font: COLLA DE GEGANTS I CAPGROSSOS DE BANYOLES)

>> Capgrossos de Porqueres a la cercavila de la Festa Major del municipi, el 2015. (Autoria: SÒNIA TUBERT)

ran membres de les colles. És per això que moltes de les colles disposen de materials o propostes d'activitats per accedir a les escoles.

Gegants dins la maleta

«La maleta gegant dels gegants de la Fal·lera Gironina» és un d'aquests materials, que, en aquest cas, forma part també dels recursos educatius de la ciutat de Girona. La maleta consta de diverses propostes per treballar els valors de la imatgeria festiva gironina i per descobrir i identificar-ne els elements. D'una banda, és una eina per treballar de manera autodidacta i que pot arribar a totes les escoles, ja que les propostes són en línia. Els professors troben una guia didàctica i tots els materials penjats al lloc web de la colla. Així, per promoure la imatgeria

festiva gironina i aconseguir que els infants se sentin participants d'aquesta cultura popular es proposen activitats musicals, de reconeixement de les diferents figures o bé de fabricació de titelles per reproduir-les i fer una cercavila. D'altra banda, la Fal·lera també ofereix a les escoles la possibilitat de visitar la seva seu, al Mas Abella, amb el guiatge dels mateixos membres de la colla, i fer-hi tallers de cercavila o de música i ball.

Els gegants, els capgrossos i altre bestiari no només formen part dels recursos pedagògics de la ciutat de Girona, sinó que la majoria de municipis amb entitats de cultura popular també disposen d'aquesta oferta d'activitats, ja sigui de manera reglada, a través dels centres de recursos pedagògics, o bé, en el cas dels municipis més petits, per mitjà de

la relació directa que s'estableix entre l'escola i l'entitat.

A Banyoles, per exemple, l'octubre de l'any passat la Comissió de la Festa Major va preparar nou material pedagògic per treballar la festa i les seves tradicions. L'objectiu és donar a conèixer entre els més petits les tradicions que s'han recuperat i que en els darrers anys s'han anat incorporant a la Festa Major de Sant Martíria. En concret, s'han enregistrat les músiques dels balls de la faràndula, com el *Tren Pinxo*, el *Monstre de Banyoles*, el *Ball de gegants* o l'*Airet de matinada*, i s'han editat noves fotografies dels diferents components de la faràndula, que s'ha incrementat amb el Drac de Banyoles, els dragonets i els cavallets. Les escoles de la ciutat es poden descarregar tot aquest material d'una pàgina web. A més, des de fa un bon grapat d'anys, gairebé un mes abans de la festa els gegants i capgrossos, acompanyats darrerament dels cavallets i el drac, es traslladen a la sala de plens de l'Ajuntament i reben les visites dels alumnes

**Les colles
geganteres són
conscients de
la importància
de donar-se a
conèixer entre
els més menuts
de la casa**

de les escoles bressol i de cicle infantil i inicial de primària. En total són uns 900 nens i nenes els que cada any participen d'una activitat que s'ha convertit en un preludi de la Festa Major de Sant Martíria. Al claustre del monestir de Sant Esteve s'hi instal·len les gàrgoles de foc, que en aquest cas reben la visita d'uns 300 escolars de cicle mitjà i superior.

En algunes ocasions la implicació dels escolars va fins i tot més enllà, i participen directament en alguns dels aspectes del funcionament de les colles de cultura popular. Sense moure'ns de Banyoles, per exemple, l'any 2007 els escolars de la ciutat van ser els encarregats d'escollir els noms del gegant i la gegantessa que presideixen la cercavila. La Colla de Gegants i Capgrossos va proposar als alumnes de primària tres opcions per batejar les figures (que fins llavors no tenien nom, a diferència dels capgrossos de la ciutat, que sí que en tenien). Per al gegant les propostes van ser *Martirià*, *Mer* i *Esteve*, i per a la gegantessa, *Remei*, *Maria* i *Collell*. Cada classe de cada escola va triar una de les opcions, i les més votades van ser *Martirià* i *Maria*.

La implicació de l'escola en la cultura popular pot anar fins i tot més enllà, de manera que trobem casos en què algunes de les figures del bestiar sorgeixen de les escoles mateixes. No marxem encara del Pla de l'Estany per exemplificar-ho. Els capgrossos de Porqueres van ser fruit de les dues escoles del municipi, L'Entorn i El Frigollet. Un grup d'alumnes dels dos centres els van dibuixar, inspirats en llegendes com la que narra el naixement de l'estany de Banyoles o en les històries de fades del bosc encantat de les Estunes, i també en llocs i activitats econòmiques característics del municipi. Un cop escollits els dibuixos, es van portar a un taller de construcció, i d'aquí van sortir en Morgat, el Bou, el Primitiu, l'All, la Goja i el Drac.

Identitat, arrels i tradicions

Aquesta feina, però, en moltes ocasions les colles no la fan soles. Les administracions locals han tingut un paper

>> Logotip del programa «Identitat, arrels i tradicions». (Font: DIPUTACIÓ DE GIRONA)

La introducció de la cultura popular en l'àmbit escolar és un bon trampolí per fer-la arribar al públic més jove

important en la recerca i l'estudi de les tradicions populars, i el tenen també en diferents iniciatives que potencien que la mainada i els joves puguin conèixer aquestes tradicions. En trobem un bon exemple al programa educatiu «Iden-

titat, arrels i tradicions», impulsat per la Diputació de Girona. A través d'aquest programa es donen subvencions a entitats i associacions de cultura popular i tradicional catalana de les comarques gironines perquè puguin

dur a terme activitats pedagògiques als centres d'ensenyament, tant d'educació infantil com de primària i secundària, i també de cicles formatius.

Amb aquesta iniciativa es vol fer possible que els alumnes de les escoles de les nostres contrades aprenguin tradicions festives, música i instruments tradicionals, balls i representacions populars, tècniques i oficis, i altres manifestacions que tenen caràcter popular i tradicional. I és que «Identitat,

arrels i tradicions» parteix de la base que l'educació és el millor camí per aconseguir que els alumnes de les escoles que es beneficien del programa puguin forjar la seva identitat cultural, mitjançant les activitats que desenvolupen les entitats de cultura popular i tradicional catalana. Al mateix temps, des de la Diputació també es considera que els alumnes d'ara són el futur i la continuïtat per assolir l'arrelament de la cultura tradicional catalana.

En aquest darrer curs s'han ofert dins aquest projecte tres activitats, dues de les quals del Cercle de Cultura Tradicional i Popular Marboleny de les Preses i una tercera de l'Associació Cultural Galligants de Sarrià de Ter. Les activitats del Cercle Marboleny s'emmarquen dins el projecte «Corranda», una proposta educativa de difusió de la música i la dansa d'arrel tradicional a les escoles. Les dues activitats són les dues branques del projecte: «Esballa», que proposa que els alumnes de cicle mitjà aprenguin algunes danses d'arrel tradicional (entre les quals hi ha el ball de capgrossos de les Planes), i «Escanta», que vol que els

alumnes de cicle mitjà aprenguin algunes músiques i cançons de tradició oral. Pel que fa a l'Associació Cultural Galligants, la seva activitat «Sardanes, un ball, un signe d'identitat» pretén que els participants adquireixin els coneixements bàsics suficients per entrar a ballar sardanes en una rotllana.

La introducció de la cultura popular en l'àmbit escolar és un bon trampolí per fer-la arribar al públic més jove, als més menuts, però la implicació de la canalla en les colles d'imatgeria festiva depassa els centres educatius. Les colles geganteres solen comptar, entre els seus membres, amb molts nens i

nenes, ja sigui portant capgrossos o gegantons o bé com a músics. I en el cas de les colles de diables, aquesta implicació és encara molt més visible,

ja que solen formar part de grups específics dins la colla.

Fixem-nos en la colla dels Dracs de la Bisbal. Està formada per diversos grups segons les edats i les funcions dels seus membres, i entre aquests grups hi ha els *xiquis* i els músics *xiquis*. Els dracs *xiquis* són els enca-

rregats d'elaborar el Correfoc Xiqui, l'espectacle final dels Dracs que tanca la Festa Major de la Bisbal. Ocasions com aquesta demostren la implicació dels més joves amb la colla i la seva responsabilitat perquè tot surti bé, ja que destinen part del seu temps lliure, en els mesos de juliol i agost, per reunir-se,

assajar i assegurar-se que tot surti bé. A les agrupacions infantils de les colles de diables, la pirotècnia i també les figures estan adaptades a l'edat dels

membres de la colla. Els dracs *xiquis*, per exemple, tenen el Dragolí infantil, que va néixer l'any 2009 en una celebració de l'entitat.

Ja sigui dins les escoles o bé fora, en colles de gegants o de diables o bé com a músics, és evident que la canalla té un paper vital en la supervivència de la imatgeria festiva i popular, no només a les comarques gironines, sinó també arreu dels Països Catalans. Són el seu futur i, en moltes colles, són també el present, amb nens i nenes empenyent els seus pares a acompanyar-los a cercaviles, correfocs i trobades.

Aquesta primavera els virus han fet quedar a casa gegants, capgrossos, diables, cavallets i bèsties, però de ben segur que l'empenta de la cultura popular serà de nou present a carrers i places d'aquí a uns mesos. Les noves generacions vetllaran perquè així sigui per molts anys, amb tradició, innovació i creativitat, que sorgiran de les aules i les cases per instal·lar-se a les viles i ciutats.

La canalla té un paper vital en la supervivència de la imatgeria festiva i popular, no només a les comarques gironines, sinó també arreu dels Països Catalans

>> Dragolí infantil dels dracs xiquis de la Bisbal. (Font: DRACS DE LA BISBAL)